

Lletres de l'exili. Epistolari Manuel Serra i Moret - Pere Foix (1940-1963) a cura de Joan Pujades

La Fundació Pere Coromines junt amb Curial Edicions ha publicat aquest llibre que recull la correspondència entre aquest dos polítics catalans durant els anys de l'exili. Joan Pujades ha fet una notable feina d'edició que ha donat com a resultat un llibre exhaustiu i de consulta obligada per a tots els estudiosos interessats en la història del socialisme català i en general de l'exili. L'edició, feta amb molta cura i precisió, conté també una rigorosa referència biogràfica de tots els personatges que apareixen esmentats en la correspondència. El llibre té un pròleg de Joaquim Ferrer.

L'obra fou presentada el passat dia de Sant Jordi a Pineda de Mar localitat d'on Serra i Moret va ser alcalde en dues etapes (entre els anys 1914-1923 i 1930-1934), en el marc del conjunt d'activitats que l'Ajuntament ha organitzat amb motiu del 125è aniversari del naixement del polític socialista. També amb aquest motiu ha editat el llibre *Manuel Serra i Moret, vida i obra* integrat per dos textos: la semblança biogràfica, política i intel·lectual de Serra i Moret a càrrec de Joan Pujades i Marquès, i la presentació de la seva obra de la mà de Josep Ferrer i Costa. Completa el volum l'edició una àmplia bibliografia del destacat diputat socialista català.

Girona, 30 anys d'ajuntaments democràtics

L'Agrupació de Girona del PSC s'ha afegit a la commemoració del trentè aniversari de les primeres eleccions municipals democràtiques amb la publicació d'aquest volum on es recullen els textos de tots els programes electorals socialistes d'ençà de 1979 fins a dia d'avui, que corresponen a les vuit legislatures. Juntament amb els programes s'hi presenten les llistes electorals de cada convocatòria i una fotografia de la candidatura. Un annex mostra la composició de les diferents corporacions municipals sorgides de les successives eleccions.

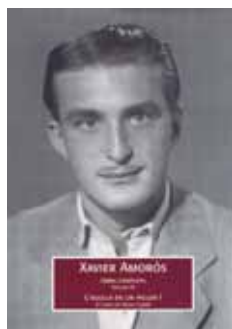
El llibre es completa amb un pròleg de Joaquim Nadal, Primer Secretari de la Federació i alcalde de Girona entre 1979 i 2002, un altre d'Anna Pagans, actual alcaldessa de la ciutat, i un darrer de Glòria Plana, Primera Secretària de l'Agrupació.

També s'ha editat un fullet dedicat a les comarques gironines que entre d'altres inclou les fotografies de tots els alcaldes socialistes dels municipis de la província durant el període 1979-2009.

Micaela Chalmeta de Montserrat Duch

Dins la col·lecció Cooperativistes Catalans editada per la Fundació Roca i Galès junt amb Cossetània Edicions acaba de publicar-se aquest llibre de Montserrat Duch, professora d'Història Contemporània de la Universitat Rovira i Virgili, que constitueix una important aportació en la recuperació de la memòria d'aquells militants socialistes històrics menys coneguts avui.

Chalmeta, que en ocasions feu servir el pseudònim d'Amparo Martí, portà a terme la seva activitat política, socialista, feminista i cooperativista en el primer terç del segle XX. Fou una militant molt activa, fundadora de l'Agrupació Femenina Socialista de Barcelona i de l'Agrupació Femenina de Propaganda Cooperatista. A més realitzà un intensa tasca de producció periodística, col·laborant com a redactora a *La Guerra Social*, òrgan de la Federació Socialista Catalana i a *La Internacional*. També col·laborà a *La Justícia Social* i a *Vida Socialista*. El llibre es complementa amb un apèndix que presenta una selecció d'articles de Chalmeta, classificats en dos blocs: textos feministes i textos cooperativistes.

Xavier Amorós. Obra completa. Vol. III

Amb el títol de *L'agulla en un paller* (I) acaba de sortir editat per l'Ajuntament de Reus el tercer volum de les obres completes de l'escriptor i polític Xavier Amorós. En ell s'apleguen els seus dos primers textos de memòries, per una banda la versió completa de *El camí dels morts*, i per l'altra la primera part de la sèrie *Temps estranys*. Prèviament havien sortit publicats els dos primers volums d'aquestes obres completes. El primer amb el títol *El meu veritable palau*, i el segon titulat *Tal dia farà un any*. Xavier Amorós, que havia estat senador socialista, fou nomenat l'any 2004 doctor "honoris causa" per la Universitat Rovira i Virgili en reconeixement a la seva trajectòria com a lluitador per la democràcia durant els anys del franquisme.

L'hemeroteca

Diari de Ronda

Durant la campanya de les eleccions municipals de 1979 la Federació de Barcelona del PSC edità un butlletí de campanya que portava per nom *Diari de Ronda*. Al nostre arxiu en conservem tres números, en els quals es fa un seguiment de la informació relacionada amb la contesa electoral: des de cartes adreçades als militants, fins a la relació dels actes de campanya programats, passant pels comentaris sobre els resultats de les diferents activitats.

Crèdits

Redacció:
Laura Durendes

Disseny:
Toni Viaplana

Impressió:
a.bís

Dipòsit legal:
B-13474-2001

ISSN:
1578-5718

FUNDACIÓ
RAFAEL CAMPALANS

Trafalgar, 12, entr. 1a
08010 Barcelona
Tel. 93 319 54 12
Fax 93 319 98 44
www.fcampalans.cat
arxiu.historic@fcampalans.cat

butlletí de l'arxiu històric

Nova època
Número 17 Juny 2009

El 3 d'abril de 1979 va fer trenta anys de la celebració de les primeres eleccions democràtiques als ajuntaments. Va ser una campanya plena d'il·lusió que va generar moltes expectatives i que tingué com a resultat un pas fonamental en la consolidació del sistema democràtic amb la constitució dels nous consistoris. El Partit dels Socialistes de Catalunya que aconseguí vuitanta-cinc alcaldies i mil vint-i-tres regidors En aquesta pàgina i a les dues interiors mostrem una selecció de documentació relacionada amb aquests comicis.

Sala d'actes
Arxiu

Hemeroteca

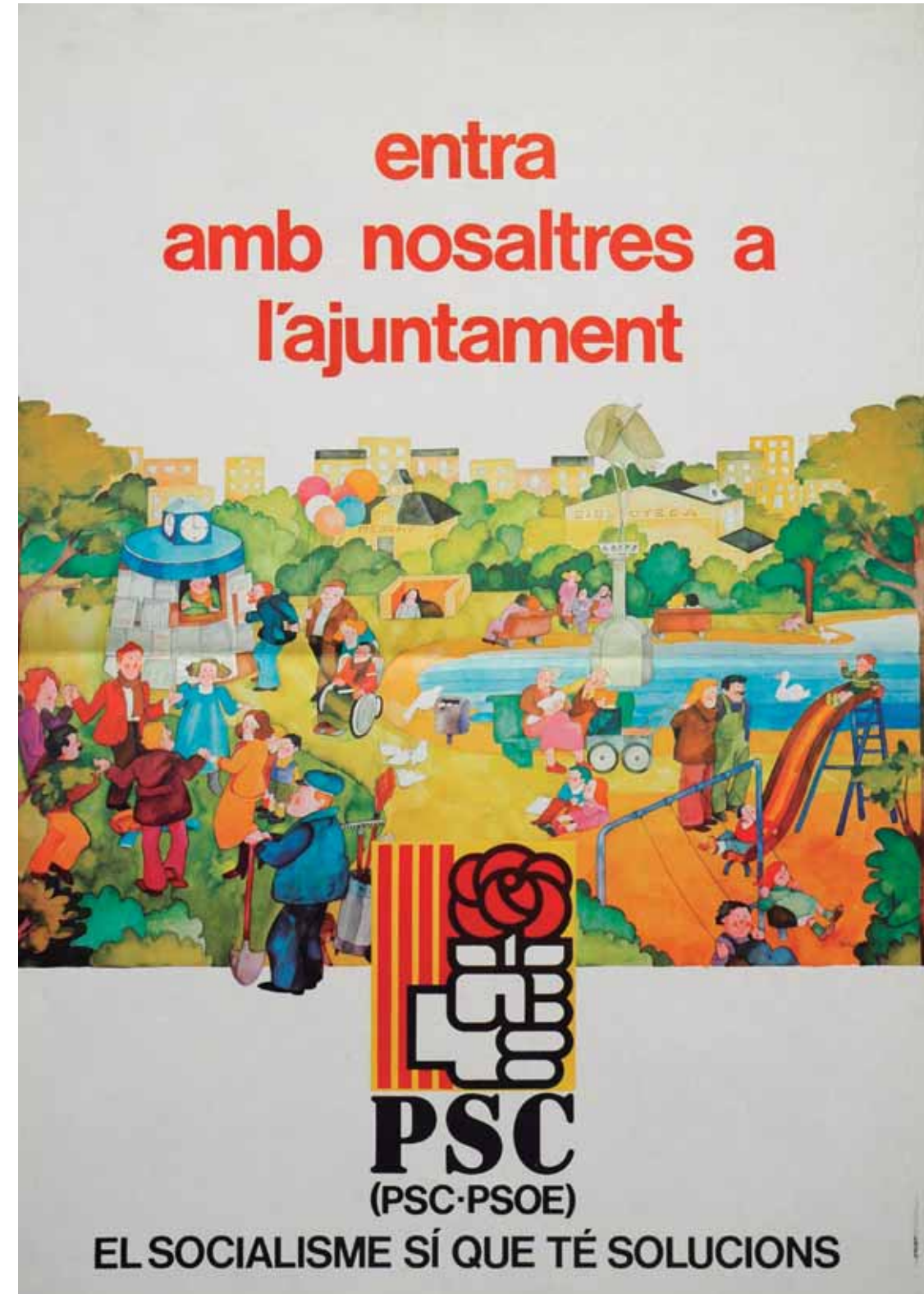
Biblioteca

Servei de consulta

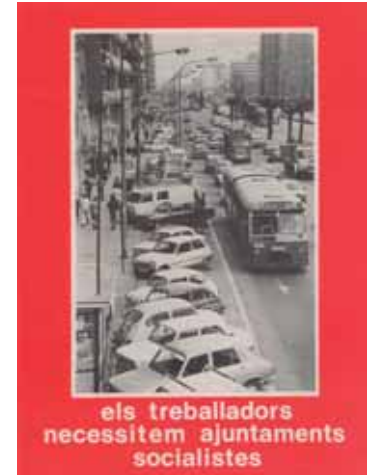
Consultes per telèfon, correu ordinari i electrònic

Servei de reprografia

Horari d'atenció al públic:
Dilluns i dimarts de 16.15 a 19 h.
Dimecres i dijous de 10 a 13 h.
El mes d'agost està tancat per vacances.

1979 - 2009: 30 aniversari de les primeres eleccions municipals democràtiques

Paco Ramos: la lleialtat al socialisme

Luiza Iordache

Francisco Ramos Molins va ser un convençut que el socialisme era el millor camí per lluitar contra tota mena d'injustícies socials. Durant tota la vida, en circumstàncies adverses i favorables, mantingué aquesta convicció amb tenacitat, en una trajectòria política de més de setanta anys.

Nascut el 19 d'agost de 1910 a Alacant, s'afilià a les Joventuts Socialistes en 1930. Amb 19 anys ja era a Barcelona on estudià enginyeria i el 10 d'octubre de 1933 obtingué el títol de pilot d'aviació. Va ser detingut en dues ocasions: el 8 de gener de 1931, durant una revolta anarquista a la qual es sumà més per "entusiasmos revolucionarios que ideológicos", i a l'octubre de 1934, en que fou empresonat en les bodegues del vaixell *Uruguay* amb Companys i el seu govern; sortí en llibertat vigilada el 6 de gener de 1935. Aquest any col·laborà amb Antoni López Raimundo en l'edició del periòdic *Iskra*, òrgan de les Joventuts; en 1936, com la resta dels socialistes, s'integrà al PSUC.

El 19 de juliol de 1936 lluità en les Drassanes, on una granada el ferí en una cama. Companys el retrobà en la seva visita als ferits de l'Hospital de Sant Pau i li digué: «Noi, sempre som els mateixos». Quan abandonà l'hospital s'incorporà a la guerra, ja que faltaven pilots per als avions de reconeixement. Però la seva participació més destacada començà en el Front d'Aragó, en la Divisió Carles Marx, sota les ordres de Josep del Barrio. El General Pozas, cap de l'Exèrcit de l'Est, el nomenà el seu Ajudant de Camp i, amb el General Rojo, l'enviaren a fer el curs d'Estat Major, titulant-se a l'Escola Popular d'Estat Major

el 19 de març de 1938, d'on retornà a la seva antiga Divisió, integrada en el XVIII Cos d'Exèrcit, amb el grau de comandant i fou Cap d'Estat Major fins al final de la guerra. L'última ordre, ja de retirada, la signà el 8 de febrer de 1939: "Con esta última orden, y un accidentado camino hacia la frontera, por un sendero entre montañas ya ocupadas por patrullas enemigas, en la noche de 9 al 10 de febrero, acabó para mi la Guerra Civil".

A França, fou internat al camp de Saint-Cyprien fins al mes de maig, quan rebé l'ordre de sortir cap a la URSS amb Joan Comorera, per tal d'assessorar-lo sobre el Front de l'Est en els diàlegs amb el PCE i la Internacional Comunista sobre la pèrdua de la guerra; destinat a la casa de repòs de Zanki, no participà en les reunions. Del Barrio i Serra Pamiès, que van arribar a l'agost, foren acusats respectivament per la cúpula del PCE de «nacionalista trotskista» i «d'agent dels serveis secrets francesos»; sobre Ramos es va dir que la seva família "era de coneguts industrials catalans que treballaven ja per al feixisme". Des d'aquell moment fou considerat com un «dissident» per Dolores Ibárruri, ja que sembla que creia que Josep del Barrio, en sortir de la URSS, li havia lliurat alguns informes sobre les reunions a Moscou.

El 28 d'agost de 1939 comença el seu llarg exili a la Unió Soviètica, i entrà a treballar com a mestre a la Casa de Nens núm. 2 d'Odessa. Durant la Segona Guerra Mundial fou evacuat a Saratov i treballà en una fàbrica de Tiflis. Frustrada

tota esperança de retrobar-se amb Carme Carol, que havia estat la seva nòvia, i també la de sortir, al cap d'uns anys, en 1945, es casà amb la “nena de la guerra” Carmen Soler i l'octubre de 1946 va néixer Natasha. Treballava a la fàbrica 456 de Jimki, “una chatarrería con la que hacer maravillas”, quan Antonio Freire, que també hi treballava, el denuncià com el capítost de “l'esperit antisoviètic” dels joves del col·lectiu espanyol, al costat dels seus amics, el metge Julián Fuster Ribó i el capità d'aviació, José Tuñón Albertos. El 1946 amb altres exiliats va tramitar la seva sortida del país a través de l'Ambaixada mexicana a Moscou, iniciativa que fou mal vista pels dirigents comunistes espanyols: “La opinión del Partido es que los españoles no deben abandonar la URSS; ahora bien, si alguno insiste en hacerlo, nosotros no nos opondremos”. Els únics que podrien sortir, segons Ibárruri, eren els que tenien «un expedient polític positiu», i Ramos i el seu grup no entraven en aquella categoria. Expulsats del partit, José Tuñón i Pedro Cepeda intentaren de fugir en els baguls de dos diplomàtics argentins el 2 de gener de 1948 i foren detinguts amb Fuster per la NKVD; el 28 de febrer seria detingut Ramos, que fou dut a Lubianka, on va ser sotmès diàriament a llargs interrogatoris violents. Al cap de sis mesos fou condemnat a deu anys de camps per «agitació antisoviètica».

Ramos va ser un antiestalinista, era contrari a Ibárruri i a la política del PCE, sempre sotmès a les ordres del PCUS; però no fou un antisoviètic, ja que malgrat les privacions afirmava que havien viscut “un ambiente ideológicamente afín, rodeados de camaradería”. El fet d'haver denunciat la difícil situació dels nens a Saratov, la indiferència i arbitrariedad de les autoritats comunistes, la “política” d'alguns exiliats immersos en un “pugilat” per a ocupar bones posicions i els seus intents frustrats de sortir de la URSS foren elements que determinaren la seva detenció. Com ell mateix va escriure: “No está de más recordarles que si Nikita Jruschov, después de colaborar toda su vida con Stalin, dijo lo que dijo en el XX Congreso del PCUS, yo, Francisco Ramos Molins, que fui condenado a casi diez años de reclusión por no haber ocultado en Moscú mis opiniones sobre la realidad soviética, no tengo ni una tenue obligación moral de callarme”. Ramos complí la condemna al camp de Potma i a l'*Institut de Tècnica Operativa* de Moscou.

Quan fou alliberat a la primavera de 1956, començà a gestionar la seva repatriació. Com que seguia essent considerat «socialment perillós», les autoritats soviètiques li impedièn la sortida, però finalment aconseguí de retornar a Espanya el 22 de gener de 1957, en la 5a expedició del vaixell *Krym*. L'arribada no fou fàcil perquè, degut als seus antecedents polítics “rojos”, cap empresa estava disposada a contractar-lo. Finalment el 1960 va ser contractat pels Tallers Blanch, on va conèixer a Josep M. Triginer. En 1962 s'afilià a la clandestina Federació Socialista de Catalunya del PSOE, de la qual seria un dels dirigents més destacats amb Triginer i Joaquim Jou.

En la transició Ramos contribuí a l'esforç per a restablir la Generalitat i participà en les converses amb Tarradellas a França. Partidari del Pacte d'Abril i integrant del comité d'enllaç de la FSC amb el PSC, fou elegit diputat per Barcelona en la constituent del 1977 i el 25 de juny del mateix any formà part de la Comissió Permanent de l'Assemblea de Parlamentaris de Catalunya. Sempre respectat i valorat, participà d'una manera decisiva en el procés d'unitat dels socialistes catalans. En el «Congrés de la Unitat Socialista» celebrat a Barcelona el 15-16 de juliol del 1978, que acabà amb la formació del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE), Ramos estigué present en la taula d'honor amb Miquel Gayolà, Joan Cornudella, Josep Vidal i Crispín Martínez. El Congrés l'elegí membre del Consell Nacional del Partit, el qual en 1980 faria una importat intervenció en defensa de l'aliança del govern amb CIU. El 9 de desembre de 1978 fou iniciat en la Lògia Minerva Lleialtat, manifestant “la seva alegria per estar entre maçons, desig llargament anhelat” ja que el seu pare també havia estat maçó. El 1979 i el 1982, fou novament diputat per Barcelona. Aquest mateix any viatjà a la URSS en una delegació oficial amb l'ocasió del 60 aniversari del Estat soviètic i allí pronuncià un discurs en nom del PSOE. Era el seu el segon viatge; en el primer (desembre de 1977) havia acompanyat a Felipe González, Alfonso Guerra i Miguel Boyer quan el PSOE encara es trobava a l'oposició.

Morí a Barcelona el 28 de desembre de 1983. En paraules de Joan Reventós: “Ramos fue un hombre que se distinguió siempre por su gran modestia. Era un hombre leal, incapaz de una mala jugada. Defendía siempre sus posiciones con firmeza. Se fijaba siempre en la esencia de los problemas, dejando de lado los aspectos accesorios. No se imponía con su presencia, ni tuvo nunca ambición de honores. Aparecía siempre en el momento oportuno o en las horas difíciles, con actitudes positivas, serenas, reflexivamente pensadas que defendía con su lenguaje sencillo y de fuerte convicción.

Luiza Iordache

Ramon Porqueras, una vida de combat pel socialisme i la llibertat.

David Ballester

Desconegut pel gran públic, oblidat en les monografies de període franquista, el socialista Ramon Porqueras mereix un reconeixement clar i explícit, ni que sigui després de la seva mort, com un home clau de la lluita contra la dictadura, tant a l'interior com a l'exili. Activista incassable, home de combat, defensà al llarg de la seva vida les mateixes idees: la democràcia i el socialisme, un socialisme que ell entenia com la màxima expressió de la llibertat. Tal com plantejava el seu company de no poques accions Robert Comet, a les pàgines d'*Oriflama* del 3 d'abril de 1977, podem estar d'acord en la seva reivindicació: "Em sembla que, ara que provem de recuperar la nostra història dels anys terribles, seríem injustos amb la resistència catalana (que li deu tant) i seríem, a més, injustos amb nosaltres mateixos si no parlàvem de l'activitat de Ramon Porqueras, home íntegre, gran lluitador antifeixista i excel·lent orador i organitzador, que va viure durant els anys fent feina en la clandestinitat, sortejant riscos i paranys de la policia franquista".

Ramon Porqueras Fonfria va néixer a Barcelona el 1925, en el marc d'una família de classe mitja que patia els avatars de la professió dels seus pares, cantants de sarsuela. Els seus primers records foren els de la Guerra Civil, els bombardejos i les actuacions que realitzava el seu pare per les poblacions de les rodalies de Barcelona, que sovint pagades en espècies, permeteren mitigar la fam d'aquells anys. Un cop acabat el conflicte, no pogué prosseguir els seus estudis de comptabilitat, atès que la migrada economia familiar va motivar que ingressés en el Banc Hispano-Americà el 1940. Mitjançant un company de treball, sis anys després ingressà en els rengles del Moviment Socialista de Catalunya, per fer-ho poc després en la UGT, quan el

Moviment va decidir fer costat a la Federació Catalana del PSOE i el POUM en el seu intent de potenciar el sindicat, que llavors competia amb un d'homònim impulsat pel PSUC. La seva empena, joventut i l'anhel de lluitar contra el règim, aviat el portaren a un alt grau d'activisme en els rengles de les organitzacions on militava. Realitzà diversos viatges clandestins a França, per contactar amb les direccions a l'exili, a la vegada que posà en marxa un aparell de falsificació de documents de provada efectivitat, a més d'encarregar-se de la instal·lació d'una impremta clandestina.

Com a resultat d'una onada de detencions de militants socialistes el 1948, va haver de passar a la clandestinitat, havent de realitzar de forma paral·lela diversos treballs, sempre en llocs de confiança, per poder mantenir-se. Foren anys d'una gran activitat, en que esdevingué l'home clau per entendre la trajectòria de l'MSC en la complexa clandestinitat del moment. En aquests anys participà en un seguit de fets emblemàtics de la lluita antifranquista a Catalunya: des de la vaga dels tramvies de 1951, a la penjada de la senyera a Sant Pere Màrtir durant el Congrés Eucarístic, passant pels fets del Liceu quan la VI Flota dels EUA visità per primer cop Barcelona. Igualment el 1951 entrà en contacte amb l'Executiva Nacional socialista a Madrid, els quals l'any següent el designaren màxim responsable del Secretariat Regional de la UGT de Catalunya, càrrec que compartiria amb el sabadellenc Ramon Morera.

És a partir d'aquesta intensa activitat clandestina, quan prencos el Ramon Porqueras com a referent de la lluita antifranquista per tota una generació d'activistes. Albert Manent ens parla d'ell com un "aventurer amb molt de talent i molta audàcia,

que donava la imatge d'un revolucionari rus", mentre que Amadeo Cuito el definia amb els següents adjectius: "*charmant*, desorganitzat, bohemí, intel·lectual, iconoclasta, (...) personatge d'una novel·la de Baroja". Mentre que pel seu company d'activitats en el marc de l'excursionisme Estanislau Torres era una "persona activista, valenta i que, cada dia, es jugava la pell per la llibertat".

Com a resultat d'aquesta tasca, el 20 de febrer de 1953 fou detingut per la policia al pis clandestí que ocupava al carrer d'Aribau, conjuntament amb una dotzena més de militants socialistes, la major part del Moviment (Pau Verrié, Antoni Monràs, Emili Losada, Ramon Morera, Jaume Viladoms...). Ingressat a la presó Model, hi va romandre fins el 30 d'octubre de l'any següent, quan sortí en llibertat vigilada. El seu advocat durant aquest procés fou Joan Reventós, que aprofità les entrevistes mantingudes a la presó per adquirir la informació necessària per substituir a Porqueras al capdavant del Moviment. Davant de la possibilitat que l'evolució del procés comportés l'anul·lació de la llibertat provisional, decidí, conjuntament amb Ramon Morera, exiliar-se, creuant la frontera el desembre de 1955. Una decisió que havia de marcar la resta dels seus dies, atès que des d'aquest moment romandria a França fins al final de la seva vida, i de la qual mai se'n penedí.

Després d'un breu pas per Tours, s'instal·là a París. En el decurs de 1956, la publicació d'un article a *Endavant* que portava per títol "Un problema greu", on denunciava, segons el seu criteri, l'excés catalanisme del partit i la pèrdua de la lluita de classes com a referent, acabà per comportar la seva baixa del Moviment i el posterior ingrés en el PSOE. Aconseguit l'estatut de refugiat polític i superat amb èxit un curs de torner, professió que ja no abandonaria, centrà els seus esforços en la reconstrucció del Secretariat Regional de la UGT de Catalunya a l'Exili (1957), després de dos intents anteriors que havien acabat en un estrepitós fracàs.

Consumada l'onada de detencions de desenes de militants socialistes el novembre de 1958, Porqueras realitzà un viatge clandestí a l'interior l'abril de l'any següent, amb l'objectiu de relançar les deteriorades relacions interior-exili. L'objectiu no s'aconseguí i poc després, desencisat, presentaria la dimissió del seu càrrec a Pascual Tomàs. Llavors ingressà al sindicat CGT-Force Ouvriere, mantenint el seu tradicional activisme en el decurs dels anys següents, però ara en el marc de la localitat on s'instal·là definitivament, Sarcelles, i en organitzacions franceses.

En el context de la crisi de la UGT a finals dels anys seixanta, fou escollit membre de la seva Comissió Executiva (1969-1971), fent costat al sector "històric" en el trencament dels rengles socialistes espanyols de l'any següent, moment en abandonà la seva militància en la UGT.

Un cop acabada la dictadura, realitzà el primer viatge a Barcelona, on trobà una ciutat desconeguda, que se li feia estranya, malgrat el retrobament amb vells amics com Joan Reventós, Josep Benet, Josep Maria Ainaud, i Estanislau Torres, entre d'altres. Malgrat que a partir d'aquestes dates els viatges a Catalunya sovintejaren, l'edat dels seus dos fills, llavors ja adolescents, i la manca

d'expectatives laborals clares el decidiren a romandre a França.

El 1978 reingressà en la UGT, i el 1981 en la minúscula secció parisina del PSC, on romangué uns deu anys. D'una manera paral·lela des de 1985 milità, a nivell francès, en el *Mouvement pour un Parti des Travailleurs* i en el seu successor, el *Parti des Travailleurs*.

Un cop jubilat dedicà bona part del seu temps lliure a ordenar el seu ampli arxiu personal, i posar-lo a disposició dels historiadors a la Fundació Figueres i al Centre d'Història Contemporània de Catalunya, al costat de les activitats que portà a terme en nombroses entitats i associacions de la vila on vivia, a més de prosseguir amb la seva passió per la filatèlia.

El 2008 el seu testimoni fou incorporat a un projecte de fonts orals portat a terme per la Fundació Largo Caballero, a més de ser entrevistat per membres d'una delegació de la UGT de Catalunya, en ocasió de la concessió del premi Primer de Maig al Compromís atorgat per la Fundació Josep Comaposada i la Fundació Rafael Campalans. Un reconeixement que va rebre amb la seva habitual modestia, i malgrat l'evident il·lusió que li va fer, no va poder evitar posar de manifest el seu peculiar tarannà al comentar respecte al seu paper jugat durant el franquisme: "Tonteries! (...), les úniques coses que van servir per molestar el franquisme les van fer els putejats de la vida i, als putejats de la vida, no els entrevista ningú!. Suposo que dec ser un putejat de la vida; almenys ho era. Però durant tot el franquisme, l'únic personatge destacat va ser Franco".

Ramon Porqueras ja no es va poder desplaçar a Barcelona a recollir l'esmentat premi com a conseqüència del seu delicat estat de salut. Finalment va morir, el 15 de setembre de 2008, a la França que l'havia acollit cinquanta-quatre anys abans. Serveixi d'epíleg la descripció que en va fer un altre company de lluita en els rengles del Moviment Socialista de Catalunya, Francesc Casares. Després d'afirmar de que tenia l'aspecte "del que és, un conspirador", rematava la seva valoració amb les següents paraules: "era, per a mi, en aquells anys cinquanta i seixanta, com una mena de mite. Vull dir que el tenia per un personatge gairebé fabulós. (...) només en sabia que feia com d'engranatge entre la direcció del partit a França (Pallach) i els dirigents de Barcelona (Reventós i Casablanca, bàsicament). Això li donava, als meus ulls, un aire una mica misteriós. Però ja notava que Joan Reventós mantenia amb ell una relació d'amistat sincera. Això m'inclinava a considerar-lo digne de tota confiança política".

David Ballester

dona-li color a la teva ciutat

